

Аннотация. Выявлены отличия направлений деятельности транснациональных корпораций развитых стран и Украины в условиях глобализации экономики. Показано, что транснационализация деятельности крупнейших украинских корпораций – это объективный процесс, который одновременно является частью более общего явления, когда не только в странах-лидерах возникают глобальные компании. Обоснована тенденция усиления конкурентных позиций украинских транснациональных корпораций в мировой экономике.

Ключевые слова: транснациональные корпорации, корпоративные структуры национальной экономики, глобализация экономики, конкурентные позиции.

Summary. The differences of directions of activity of multinational corporations of the developed countries and Ukraine in the conditions of globalization of economy has been found out. It is retined that to transnationalization activity of the most Ukrainian corporations it is an objective process which simultaneously is part of more general phenomenon, when there are not only global companies in countries-leaders. tendency of strengthening of competition positions of the Ukrainian multinational corporations in a world economy has been grounded.

Key words: multinational corporations, corporate structures of national economy, globalization of economy, competition positions.

УДК: 330.322

Кайдаш О. В.

*аспірант кафедри економічного консалтингу
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця*

Kaidash O. V.

*postgraduate student of the Department
of economics consulting of S. Kuznets Kharkiv
National University of Economics*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

FEATURES OF THE ORGANIZATION OF THE INVESTMENT MARKET IN UKRAINE

Анотація. У статті здійснено аналіз структури ринку інвестицій в Україні. З'ясовано сутність інвестицій як категорії. Узагальнено наукові підходи до трактування сутності інвестицій і результатів їх досягнення. Проаналізовано види джерел інвестування. Подано структуру та наведено інфраструктуру інвестиційного ринку. З'ясовано, що інфраструктура інвестиційного ринку включає такі складники, які одночасно є суб'єктами даного ринку, а саме фірми, фонди, центри, банківські установи, небанківські установи та біржі.

Ключові слова: банківські установи, інвестиції, інвестиційна діяльність, інфраструктура, капіталовкладення.

Постановка проблеми. Сучасний стан національної економіки відображає основні тенденції розвитку вітчизняного господарства. Водночас від масштабності динаміки інвестиційної діяльності країни вкрай залежать її подальший розвиток, підвищення виробничого потенціалу та вирішення проблем соціального плану. Інвестиційна діяльність є ключовим чинником економічного розвитку, адже вона забезпечує позитивні незворотні зміни в усіх галузях народного господарства. Для вдосконалення інвестиційної діяльності необхідно володіти всім комплексом знань про інвестиції та структуру ринку інвестицій, що зумовило вибір теми статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням дослідження ринку інвестицій займалися такі провідні науковці, як І. Бондарчук [1], О.В. Васильєв [2], А. Гальчинський [3], А. Загородній [4], Л. Ігоніна [6], І. Карпунь [7], Л. Кльоба [8], З. Куньч [10], В. Полтерович [12], А. Рамський [13], С. Халатур [16], І. Шкодін [17] та ін. Проте існує необхідність комплексного дослідження складників ринку інвестицій на сучасному етапі, що зумовило вибір теми статті.

Мета статті полягає в аналізі особливостей організації інвестиційного ринку в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначальним фактором у забезпеченні процесів збалансування ресурсів фінансової системи країни є залучення заощаджень домогосподарств на прийнятних для них умовах. Зважаючи на попередній негативний досвід інвестування, факти безкомпенсаційної втрати фінансових ресурсів домогосподарств, низький рівень мотиваційної і безризикової привабливості інвестиційних продуктів виникає необхідність формування належного й цивілізованого ринку інвестицій. Для трансформації заощаджень в інвестиційний потенціал необхідно законодавчо закріпити надання державних гарантій на інвестиційні продукти. Встановлення детермінантів функціонування ринку інвестицій в Україні та визначення умов участі на ньому домогосподарств позитивно позначатимуться на процесах розширеного відтворення ВВП та посилять стабільність економічного розвитку [13].

Стан світової та вітчизняної інвестиційної діяльності відображає широкий спектр проблем, основні з яких

пов'язані зі зміною законодавства, механізмів інвестування, необґрунтованістю пріоритетних та стратегічних об'єктів і галузей економіки для вкладення інвестиційних коштів, і недостатньо чіткої роботи регулятивних інститутів як на національному, так і міжнародному рівнях [1, с. 3–5].

Для досягнення мети нашого дослідження необхідно з'ясувати сутність інвестицій як категорії, тому запропо-нуємо деякі визначення цього поняття.

У вітчизняній науковій і навчальній літературі термін «інвестиції» почав досить широко вживатися у період реформування національної економіки, тобто в період її переходу від командно-адміністративного управління до ринкових відносин. Свідченням цього є те, що навіть у словниках економічного характеру того періоду відсутній цей термін. Водночас всюди послуговуються терміном «капітальні вкладення». Так, «Краткий экономический словарь» 1989 р. видання не містить терміну «інвестиції», а термін «капітальні вкладення» характеризується як «финансовые средства, предназначенные для простого и расширенного воспроизводства основных фондов в производственной и непроизводственной сферах» [9, с. 100].

Термін «інвестиції» (від лат. investio – одягаю, або investire – вкладати) означає вкладення цінностей, коштів [10, с. 320] або довгострокове вкладення капіталу в яке-небудь підприємство, справу [11, с. 260].

На доктринальному рівні інвестиційний ринок визначається як «форма взаємодії суб'єктів інвестиційної діяльності, через яких реалізуються інвестиційний попит та інвестиційна пропозиція» [6, с. 42]. Серед умов здійснення інвестиційного процесу в ринковій економіці виділено:

- наявність значного інвестиційного капіталу з диверсифікованою за формами власності структурою, що характеризується домінуванням приватного інвестиційного капіталу;
- багатоманітність суб'єктів інвестиційної діяльності різної організаційно-правової форми та інституціональної організації;
- наявність мережі інвестиційних посередників, що сприяють реалізації інвестиційного попиту та пропозиції;

– розподіл інвестиційного капіталу за об'єктами інвестування відповідно до економічних критеріїв оцінки привабливості інвестицій через механізм інвестиційного ринку;

– наявність розвинутого багатосегментного ринку об'єктів інвестиційної діяльності, що виступають у формі інвестиційних товарів [6, с. 44].

На рис. 1 узагальнено наукові підходи до трактування сутності інвестицій і результатів їх досягнення.

Внаслідок розвитку інвестиційної теорії змінювалися й підходи економістів до визначення головної мети інвестиційної діяльності.

Можна виокремити три основні підходи до визначення мети інвестиційної діяльності. У класичній економічній теорії стверджується, що головною метою інвестиційної та інших видів господарської діяльності підприємства є максимізація прибутку. Згідно з теорією стійкого економічного зростання, це забезпечення підприємству стійкого економічного зростання. У сучасній економічній теорії метою є максимізація добробуту власників підприємства за допомогою максимізації ринкової вартості підприємства

Отже, основним завданням інвестиційної діяльності є забезпечення максимальних обсягів доходів (прибутку). Своєю чергою, досягнення бажаних доходів призводить до підвищення рівня інвестиційних ризиків.

Таким чином, ці показники мають бути оптимізованими для того, щоб приносити значну дохідність від вкладених інвестицій і покрити витрати.

Існує чотири види джерел інвестування: приватне, державне, іноземне та спільне. Приватне інвестування здійснюють громадяни, суб'єкти підприємництва недержавної форми власності, господарські асоціації, спілки, товариства, громадські та релігійні організації. Державне інвестування здійснюють органи центральної і місцевої влади та управління, державні підприємства, різноманітні державні фонди. Іноземне інвестування здійснюють підприємства, що створені іноземними громадянами, юридичними особами, державами. Спільне інвестування здійснюють громадяни й юридичні особи України та іноземних держав.

Рис. 1. Сутність інвестицій і результати їх вкладення

Джерело: власна розробка автора

Реалізація інвестицій забезпечується найбільш ефективними діями різного роду інститутів, установ, організацій, підприємств як державної, так і недержавної форм власності.

На сучасному етапі розвитку демократичного суспільства і розвитку ринкових відносин у господарській сфері ефективна економічна система не може існувати без розвиненого громадського суспільства та розбудовуватися без відповідних інститутів саморегулювання [12], тому для вдосконалення системи регулювання інвестиційних процесів та інвестиційної діяльності дуже важливим питанням стає активне партнерство учасників інвестиційного ринку на основі саморегулятивних організацій. Саморегулювання поряд із державним регулюванням передбачає встановлення не тільки відповідних правил, норм серед учасників ринку, а й відповідних санкцій за їх порушення, а також механізмів щодо врегулювання суперечностей між учасниками ринку [17, с. 18].

Зазначимо, що держава має регулювати інвестиційний ринок лише тоді, коли це вкрай потрібно. А це великі обсяги інвестицій у відповідні галузі національної економіки чи пріоритетні та стратегічні виробництва, чи виняткові території шляхом створення вигідних умов, надання гарантій, податкових пільг тощо [17, с. 16].

Проте свої функції ринок реально може виконувати тільки за відповідних умов, серед яких [5]:

- незалежність суб'єктів підприємництва та наявність певних прав і свобод у поєднанні з їхньою економічною відповідальністю;
- права власності на засоби і предмети виробництва, створений продукт і дохід;
- права щодо самостійного визначення вартості та ціни на виготовлені товари, виконані роботи і надані послуги та ринок збуту продукції;
- свобода вибору господарської діяльності, джерел фінансування та ресурсів (матеріальних, сировинних, трудових тощо);

- розвиненість ринкової інфраструктури (банківські установи, страхові організації, інвестиційні компанії, фондови та товарні біржі тощо);

- стала та стійка фінансова і грошово-кредитна, податкова системи;

- наявність певного фінансово-економічного середовища, інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості, які б сприяли ефективній господарській діяльності в умовах ринкових відносин;

- можливості щодо самостійного визначення зовнішньоекономічної діяльності в межах законодавчої бази;
- стабільні законодавство і політична ситуація.

Основна властивість ринкової економіки полягає у розвитку ринкових відносин у всіх сферах господарювання, галузях і регіонах країни, а також побудові ринкових відносин між суб'єктами господарювання і фінансовими установами. Звичайно, всі вищезазначені суб'єкти формують діяльність з урахуванням ринкових змін і ситуації, яка складається на внутрішньому і зовнішньому ринках, а також з урахуванням розвитку ринкової інфраструктури.

Варто зазначити, що «ринок – це зазвичай будь-яка сфера обміну, в якій існують купівля і продаж товарів або послуг» [14, с. 457]. Ще одне визначення терміну «ринок», яке, на нашу думку, більш широко його характеризує, – «це сфера товарного обміну; пропозиція і платоспроможний попит на товари, послуги в масштабі світового товариства, країни або окремих районів... Світовий ринок – національні ринки країн, пов'язаних між собою зовнішньою торгівлею» [15, с. 766].

Отже, вся національна економіка виступає як сукупність ринків.

У системі ефективного розвитку національної економіки досить важливу і чи не найголовнішу роль виконує інвестиційний ринок (рис. 2), який являє собою «сукупність економічних відносин, що виникають між продавцями й покупцями інвестиційних товарів і послуг, а також об'єктів інвестування в усіх його формах» [4, с. 396].

Рис. 2. Структура інвестиційного ринку

Джерело: складено автором за результатами дослідження ринку

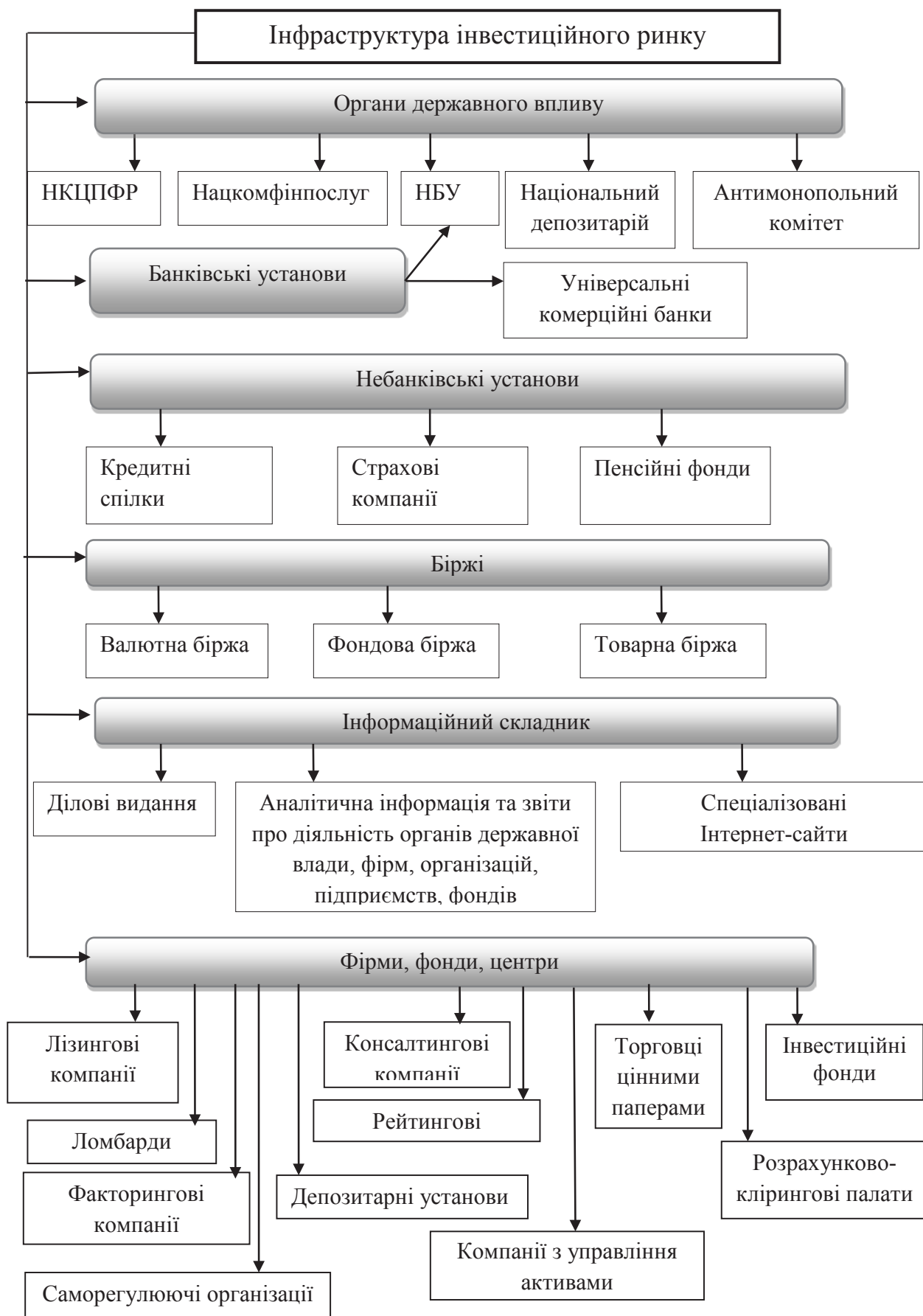

Рис. 3. Інфраструктура інвестиційного ринку

Джерело: складено автором за результатами дослідження ринку

Основними видами операцій на інвестиційному ринку (ринку капіталів) є купівля-продаж цінних паперів, одержання банківських позичок, комерційного й іпотечного кредиту. Інструментами угод тут виступають цінні папери: депозитні сертифікати, банківські акцепти і т. д. Ринок капіталів – це розгалужена мережа фінансово-кредитних установ, через які здійснюється рух капіталу.

Інвестиційний ринок – це система, що включає [16]:

1) суб'єкти (держава, юридичні та фізичні особи України, юридичні та фізичні особи інших країн);

2) об'єкти (цінні папери, валюта, освіта, наука, патенти, основні фонди);

3) інфраструктуру ринку (інформаційні структури, банківські та небанківські установи, відповідні органи державної влади);

4) ринкові механізми (ціноутворення, конкуренції, нагромадження, перерозподілу фінансових ресурсів та ін.);

5) контроль із боку держави над дією ринкового механізму (державні норми та стандарти, ліцензування, антимонопольні заходи, система податків, державна експертиза тощо).

Аналіз структури національного ринку дає комплексне уявлення про ринкову економіку як єдність взаємопов'язаних і взаємодіючих ринків. Взаємодія ринків у системі національного ринку здійснюється за допомогою відповідних установ, інститутів ринку, а саме: фондових і товарних бірж, кредитних і страхових установ, інвестиційних банків та інвестиційних компаній тощо, які у цілому становлять ринкову інфраструктуру. У рамках кожного окремого ринку функціонують спеціалізовані організації (інститути) інфраструктури. Так, на інвестиційному ринку функціонують товарні біржі, різного роду фонди та компанії, банківські установи тощо (рис. 3).

Отже, інфраструктура інвестиційного ринку включає такі складники, які одночасно є суб'єктами даного ринку, а саме фірми, фонди, центри, банківські установи, небанківські установи та біржі. Всі ці учасники ринку взаємодіють між собою для утримання прибутку, що й є основою ринкової економіки.

Основними напрямками поліпшення інвестиційного клімату та розвитку інвестиційного ринку України є [8, с. 17]:

– формування позитивного інвестиційного іміджу через незмінність та прозорість законодавства і гарантування захисту інтересів і позитивних довгострокових очікувань;

– сприяння розвитку інвестиційної інфраструктури;

– поліпшення інформаційного забезпечення інвесторів про потенційні можливості інвестування;

– створення конкурентного ринкового середовища й активного національного інвестора;

– сприяння розвитку фондового ринку і ринку цінних паперів;

– залучення іноземного капіталу з урахуванням пріоритетів розвитку України;

– зменшення бюрократичних перешкод і подолання корупції;

– забезпечення економічних свобод і зниження рівня злочинності у суспільстві;

– проведення НБУ через банківські установи активної державної економічної політики підтримки інвестицій, а також ужиття заходів щодо формування ефективної політики реанімації проблемних банків, збільшення рівня капіталізації банків.

Висновки. Отже, провівши аналіз структурних елементів ринку інвестицій, можемо зробити висновок, що реалізація інвестицій забезпечується найбільш ефективними діями різного роду інститутів: установ, організацій, підприємств як державної, так і недержавної форм власності. Основна властивість ринкової економіки полягає у розвитку ринкових відносин у всіх сферах господарювання, галузях і регіонах країни, а також побудові ринкових відносин між суб'єктами господарювання і фінансовими установами. Інфраструктура інвестиційного ринку включає такі складники, які одночасно є суб'єктами даного ринку, а саме фірми, фонди, центри, банківські установи, небанківські установи та біржі. Всі ці учасники ринку взаємодіють між собою для утримання прибутку, що й є основою ринкової економіки. Звичайно, всі вищезазначені суб'єкти формують свою діяльність з урахуванням ринкових змін і ситуації, яка складається на внутрішньому і зовнішньому ринках, а також з урахуванням розвитку ринкової інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. Бондарчук І. Інвестиційна політика в Україні. К.: Українська академія державного управління при Президентові України, 2008. 24 с.
2. Васильєв О.В. Методологія і практика інфраструктурного забезпечення функціонування і розвитку регіонів України: монографія. Х.: ХНАМГ, 2007. 339 с.
3. Гальчинский А. Иностранные инвестиции: проблемы и перспективы. Инвестиции: практика та досвід. Аналіз. Прогнози. Коментарі. 2005. № 18(99). С. 12–15.
4. Фінансовий словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко; 4-е вид., випр. та доп. К.: Знання КОО; Л.: Львів. банк. ін-т НБУ, 2002. 566 с.
5. Закон України «Про інвестиційну діяльність» № 1560-XII від 18.09.1991, зі змінами та доповненнями. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 47. Ст. 646. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Игонина Л.Л. Инвестиции: учеб. пособие. М.: Юристъ, 2002. 480 с.
7. Карпунь І.Н. Державна інвестиційна економіка та механізм її реалізації: монографія. Львів: РВВ НЛТУ України, 2011. 348 с.
8. Кльоба Л.Г. Сутність, структура та елементи інвестиційного ринку України. Агросвіт. 2016. № 12. С. 12–17.
9. Краткий экономический словарь / Под ред. Ю.А. Белика и др.; 2-е изд., доп. М.: Политиздат, 1989. 399 с.
10. Куньч З.Й. Універсальний словник української мови. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. 848 с.
11. Новий словник іншомовних слів / Л.І. Шевченко, О.І. Ніка, О.І. Хом'як, А.А. Дем'янюк; за ред. Л.І. Шевченко. К.: АРІЙ, 2008. 672 с.
12. Полтерович В. Страны, которым удалось из развивающихся стать развитыми, отвергли стандартные рецепты. Политический журнал. 2004. № 20(23). 15 июня. URL: <http://rusref.nm.ru/vic.htm>.
13. Рамський А.Ю. Поняття теорії економічної рівноваги як основи формування ринку інвестицій. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2014. Вип. 7(2). С. 60–65.

14. Словник сучасної економіки Макміллана; пер. з англ. О. Мороз, Т. Мороз; наук. ред. канд. екон. наук, доц. С. Слухай; гол. ред. Д.В. Пірс; 4-е вид., перероб. та доп. К.: АртЕк, 2000. 628 с.
15. Сучасний тлумачний словник української мови: 100 000 слів / За заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В.В. Дубічинського. Х.: Школа, 2009. 1008 с.
16. Халатур С.М. Особливості механізму функціонування інвестиційного ринку в Україні. Вісник Полтавської державної аграрної академії. 2013. № 4. С. 121–124.
17. Шкодін І.В. Механізм удосконалення системи державного регулювання фондового ринку. Вісник Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ). 2013. № 1(16). С. 16–20.

Анотація. В статтю проведено аналіз структури ринку інвестицій в Україні. Определена сутність інвестицій як категорії. Обобщены научные подходы к трактовке сущности инвестиций и результатов их достижения. Проанализированы виды источников инвестирования. Рассмотрены структура и инфраструктура инвестиционного рынка. Отмечено, что инфраструктура инвестиционного рынка включает такие составляющие, которые одновременно являются субъектами данного рынка, а именно фирмы, фонды, центры, банковские учреждения, небанковские учреждения и биржи.

Ключевые слова: банковские учреждения, инвестиции, инвестиционная деятельность, инфраструктура, капиталовложения.

Summary. The article deals with the structure of investment market in Ukraine. The essence of investments as categories is found out. Generalized scientific approaches to the interpretation of the essence of investment and the results of their achievement. The types of sources of investment are analyzed. The structure and infrastructure of the investment market are presented. It is revealed that the infrastructure of the investment market includes such components, which simultaneously are subjects of the given market, namely firms, funds, centers, banking institutions, non-banking institutions and exchanges.

Key words: banking institutions, investments, investment activity, infrastructure, investments.

УДК 339.94

Петренко В. С.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки, фінансів і підприємництва
Херсонського державного університету*

Карнаушенко А. С.

*кандидат економічних наук,
асистент кафедри економіки та фінансів
Херсонського державного аграрного університету*

Petrenko V. S.

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department
of Economics, Finance and Entrepreneurship
Kherson State University*

Karnaushenko A. S.

*PhD in Economics,
Assistant Department of economics and finance
SHEI «Kherson State Agrarian University»*

МОТИВАЦІЯ СТВОРЕННЯ СПІЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

MOTIVATION OF CREATION OF JOINT ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF A GLOBALIZED ECONOMY

Анотація. Визначено мотивацію та причини створення спільних підприємств і перетворення їх у транснаціональні або багатонаціональні компанії. Надано визначення міжнародного спільного підприємства. Визначено переваги для малого та середнього бізнесу щодо створення окремого спільного підприємства з іноземною материнською компанією. Визначено головну причину створення спільного підприємства. Виявлено загрози, які можуть бути, якщо в державі працює лише одна мегакорпорація. Наведено перелік мегакорпорацій, які виробляють продукти харчування знаменитих брендів та продають по всьому світу

Ключові слова: спільні підприємства, транснаціональні (багатонаціональні) підприємства, мотиви та причини створення, іноземні інвестиції, материнська компанія, мегакорпорації, глобалізація.